Luistergeleide Herfstconcert 2010

De componisten en hun werk

Schubert Deutsche Messe

Over het leven en het werk van Franz Peter Schubert, de grote Weense componist die leefde van 1797 tot 1828, is tamelijk veel bekend: hij was arm, nogal teruggetrokken, klein van stuk, drager van een brilletje en een buikje, gek op een glas wijn en groot vereerder van Ludwig von Beethoven, naast wie hij op zijn verzoek begraven werd. Toch is er over de achtergrond van zijn meest populaire koorcompositie, de 'Deutsche Messe', weinig te melden. Men weet dat de tekst is gemaakt door Johan Philipp Neumann, professor aan de Technische Hochschule in Wenen, maar wat de aanleiding geweest is tot het maken ervan en tot het geven van de compositieopdracht door Neumann aan Schubert, valt niet meer te achterhalen.

Schubert heeft eraan gewerkt enkele jaren vóór zijn dood, in 1826, en noemde zijn werkstuk "*Gesänge zur Feier des heiligen Opfers der Messe*". Het registratienummer is Deutsch 872. Men heeft wel gedacht dat de compositie bedoeld was voor het koor van de genoemde Technische Hogeschool, maar inmiddels weten we dat daar alleen een mannenkoor was, terwijl de muziek geschreven is voor vierstemmig gemengd koor met blazers, pauken, timpaan en orgel. Kennelijk om een feestelijke gelegenheid op te luisteren in een redelijk grote parochiekerk.
We weten wel dat de tekstschrijver en de componist handelden in de geest van keizer Joseph II (1741-1790), die progressieve ideeën had en de volkstaal propageerde voor de liturgie op zijn grondgebied. Dat de geestelijkheid aanvankelijk niet enthousiast reageerde, kwam niet daardoor, maar door het gevaar dat de populaire, maar gemakkelijk tot oppervlakkige en sentimentele uitvoering leidende gezangen het meer 'hoogstaande' repertoire zouden verdringen, vooral toen het werk werd bewerkt voor alleen mannenkoor en voor eenstemmige volkszang. De muziek is in haar oorsprong al zeer eenvoudig, men herkent de liederencomponist in de betrekkelijk gemakkelijke en emotionele melodieën.

Schuberts Gebet

"Gebet" is een interessant voorbeeld van Schuberts vermogen om snel en op bestelling te componeren. "Gebet" is in één dag geschreven en dezelfde dag uitgevoerd tijdens Schuberts verblijf bij de familie Esterhazy in Zseliz. Gebet is een conventioneel gebed, maar het heeft zijn momenten met hoge muzikale gevoeligheid dat doet denken aan een Italiaanse opera, vooral in het tenorgedeelte.

Elgars 'From the Bavarian Highlands'

Edward Elgar was een Engelse componist die een brugfunctie vervulde tussen de 19e en de 20e eeuw. Zijn vrouw was Caroline Alice Roberts, een redelijk gefortuneerd schrijfster.

Eén van de favoriete vakantiebestemmingen van het echtpaar Elgar was Beieren: zij hielden van de gemoedelijke en gezellige sfeer in het vooroorlogse Beieren. Edward schreef het werk op gedichten van zijn vrouw, waarin steeds een plaats van Beieren werd beschreven. Alle nummers (op één na) staan in ¾ maar: het populaire ritme van de oude Duits/Oostenrijkse wereld.

The Dance (nr.1) herinnert aan 'Sonnenbichl', een restaurant in de bergen, waar uitstekend bier en onweerstaanbare dansmuziekt te genieten valt; *False Lover* (nr.2) is het droeve verhaal van ontrouw in prille liefde; *Lullaby* (nr.3) is een emotioneel slaapliedje voor altstemmen en vertelt van een jonge vrouw uit Hammersbach, die de aantrekkingskracht van dansmuziek in de verte weerstaat om haar kindje in slaap te sussen; *Aspiration* (nr. 4) staat – als enige – in 4/4 maat, waarvoor Elgar zijn inspiratie vond in de barokke kerk van St. Anton. *At the Alm* (nr. 5) beschrijft het onbereikbare (?)

verlangen naar een meisje op de top van een alpenweide. *The marksmen* (nr. 6) is een joviaal lied: de jagers van het dorp keren met hun buit terug van de jacht en hopen daarmee de bewondering van de dorpsmeisjes te oogsten.